

Charlotte Mutsaers. *Bont. Uit de zoo van Charlotte Mutsaers.* Meulenhoff

Een van de dingen die mij opvielen bij het lezen van *Bont. Uit de zoo van Charlotte Mutsaers* heeft alleen indirect iets met dit boek te maken. Terwijl ik deze bundel met losse verhalen, gedichten, tekeningen, schilderijen, toespraken en andere varia aan het lezen was, realiseerde ik mij pas goed hoe hecht haar andere boeken in elkaar zitten. Met haar enthousiasme en haar spontaniteit wekt Mutsaers wel eens de indruk een schrijfster te zijn die het zo uit haar mouw schudt, als uit een hoorn des overvloeds. Niets is minder waar, geloof ik. We hebben hier te maken met een oeuvre waaraan hard is gewerkt.

Dat is geen schande. Het is wel een verdienste, vooral wanneer je er als lezer zó weinig van merkt dat je geneigd bent het tegendeel te denken. In *Bont*, dat uiteraard aan vacht herinnert maar wat mij betreft ook aan 'bonte avond', is van een doorwrochte compositie geen sprake. Dat wil niet zeggen dat deze bundel, door anderen samengesteld als 'feestbundel' ter ere van de zestigste verjaardag van de schrijfster, een rommeltje is geworden. Het geheel ziet er kleurig en feestelijk uit. En ook nu is er samenhang, maar die komt geheel voor rekening van de persoonlijkheid van Charlotte Mutsaers, haar voorkeuren en afkeuren, haar partis pris, haar blik, haar taal, kortom van datgene wat je als lezer en kijker meteen herkent als behorend bij haar.

In het dankwoord bij de uitreiking van de Constantijn Huygens Prijs-2000 zegt Mutsaers dat 'vrijwel alles uit de koker van een schrijver neerkomt op een *oratio pro domo* en een zelfportret'. In haar geval is dat zeker waar. Wie herinnert zich nog dat koningin Juliana ooit 'een heel ontroerend hazenlied' heeft geschreven? Wie wacht, ziek in bed, smachtend op een 'dogbag' en schrijft vervolgens verzaligd, na het matige lekkers te hebben opgepeuzeld: 'Eindelijk was ik als hond voor vol aangezien'? Wie moet bij het zien van een foto van een vrouw met een baard onmiddellijk denken aan de keer dat zij als acht-jarig meisje voor kabouter speelde ('Ik vond toen dat een baard mij niet gek stond') in een toneelstuk? Dat kan alleen Charlotte Mutsaers zijn.

Het gaat hierbij om vertederende, aanminnige taferelen en herinneringen, maar zo is het lang niet altijd in dit boek, dat ook een andere, minder kinderlijke kant laat zien. Mutsaers, dat blijkt ook zonder gedegen compositie op vrijwel elke bladzijde, schrijft vanuit een grote gevoeligheid. Gevoelig niet in de zin van sentimenteel - als ik haar lees moet ik eerder denken aan de Franse uitdrukking 'écorché vif', levend gevild. Dat klinkt iets te dramatisch, maar wat ik bedoel zal duidelijk zijn: wie geen huid meer heeft, wordt door alles geraakt en geprikkeld, ook het geringste, hij voelt zich gedwongen overal op te reageren, omdat niets hem onverschillig kan laten.

Zo is het ook met Charlotte Mutsaers. In haar schuilt een immer alerte manicheïste, die de wereld rigoureuus en volgens strikt persoonlijke criteria - zowel esthetische als morele - onderverdeelt in wat deugt en wat niet deugt. In deze bundel, die voor een deel bestaat uit de pagina's ('1001 notities') die zij voor de Belgische krant *De Standaard* mocht vullen, moeten uiteraard vooral de dierenbeulen het ontgelden, in welke vorm ze zich ook voordoen: als bio-industrie, als jagers, als varkensboeren, als falende, onverschillige dierenarts of als vivisectie-plegers. Maar ook

de Vooruitgang en de vijanden van het gymnasium krijgen er, zij het meer terloops, van langs.

Daar staan bewonderde schrijvers, dichters en kunstenaars als Frans Masereel, Wislawa Szymborska en Julio Cortázar tegenover, evenals de vuurtoren van Ostende ('Lange Nelle'), de 'kustfoto's' van Janine Schrijver en natuurlijk de dieren, voorop de twee gestorven foxterriers Dar en Plume, over wie in *Bont* een roerend in memoriam is opgenomen.

In een stuk over Els Hupkes, de echtgenote van Heijn-ontvoerder en moordenaar Ferdi E. en de schrijfster van een roman (ook zij komt aan de goede kant van de streep terecht, mede omdat in haar roman zo'n belangrijke rol is weggelegd voor een hondje), voert Mutsaers haar 'hypergevoelige, aan paranoia grenzende reactie op onrecht' terug tot haar ervaringen als kind van een 'foute' vader - een van de hoofdthema's van haar roman *Rachels rokje*.

Daar is niets tegen in te brengen. Maar er valt misschien wel iets aan toe te voegen. Het verzet tegen onrecht, de behoefte om de wereld onder te verdelen in wat deugt en wat niet deugt, lijkt ook een duidelijke functie te hebben: als structurerend principe bij het schrijven en als tegemoetkoming aan een verlangen naar protectie. De aan duidelijkheid weinig te wensen overlatende oordelen, de extraverte manifestatie van de standpunten, de uiting van de betrokkenheid, dit alles creëert een beschutte ruimte, waarbinnen de overgevoeligheid hanteerbaar wordt. Anders gezegd: via het schrijven geeft Mutsaers zichzelf de huid die haar ooit moet zijn ontnomen.

Harry Mulisch schrijft ergens dat het oeuvre van een schrijver zijn 'nieuwe lichaam' is, bij Charlotte Mutsaers is het een nieuwe huid, of misschien nog liever: een bontvachtje. Dankzij het schrijven en vroeger, naar ik aanneem, ook dankzij het tekenen en schilderen (waarvan we in deze bundel gelukkig het nodige te zien krijgen) zit zij goed in haar vel. Voor de schrijfster, die genoeg heeft aan de binnenkant, is dat niets minder dan existentiële noodzaak; voor de lezer, die zich mag vergapen aan de buitenkant, leidt het tot groot literair genot.

(*NRC Handelsblad*, 13-12-2002)